

تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های بومی حکمروایی خوب روستایی

سید عارف موسوی - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، ایران.

مصطفی طالشی* - دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، ایران.

علیرضا دربان آستانه - استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران، ایران.

Development and accreditation of rural good governance indicators

Abstract

Good governance in rural areas, through comparative approach and behavior regularity and institutionalization of accountability, public participation, transparency, rule of law, accountability, consensus oriented, and so it can be done. Accordingly, it can be good governance of rural interaction between officials and planners at macro and micro levels for local communities with people who defined development plans would be affected. Of course, the importance of rural governance analysis without identification, formulation and validation of indicators of domestic and influence will not be realized; The purpose and nature of the study and application of correlation method. The population consisted of 35 experts to study the 9 main index and 48 items. To validate and obtain expert criteria for prioritizing methods positive ratings, rankings, reverse of the rank statistics mean and standard deviation were used. The two methods for determining the quality of the items of content validity ratio (CVR) and content validity index (CVI) was used. The results showed that the indices 9 of the standard values of these methods for prioritizing indicators; participation (0.42) consensus oriented (0.28) justice (0.21) responsibility (0.19) transparency (0.33) accountability (0.25) lawful (0.20) legitimacy (0.24) efficiency and effectiveness (0.20) obtained from experts. In the study, the quality of the items from total of 48 items, 42 items were identified as items of for good governance in rural areas, out of which 8 items index participation, consensus oriented 4 items index, the index justice 4 items, 4 items index responsibility, 7 items to transparency, accountability 3 items index, the index of rule 6 items, 4 items 8 items index legitimacy and effectiveness indicator belong to.

Keywords: accreditation; indicate; planning; governance; rural governance

چکیده

حکمروایی خوب روستایی رهیافتی تطبیقی است که از طریق رفتار و قاعده مندی و نهادینه شدن پاسخگویی، مشارکت مردمی، شفافیت، قانونمندی، مسئولیت پذیری، اجماع محوری و مانند اینها تحقق پذیر است. بر همین اساس می توان حکمروایی خوب روستایی را کنش و واکنش متقابل مسئولان و برنامه ریزان در سطح کلان و خرد برای اجتماعات محلی با مردمی که از برنامه‌های توسعه متأثر می شوند تعریف نمود. قدر مسلم اینکه اهمیت و ضرورت واکاوی حکمروایی روستایی بدون شناسایی، تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های بومی و تاثیر گذار تحقق پذیر نخواهد بود. از اینرو، این مقاله در صدد تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی است تا برنامه‌ریزان و محققان بتوانند در مطالعات مدیریت توسعه روستایی یا ارزیابی پروژه‌های روستایی از این مولفه‌ها، شاخص‌ها و گویه‌ها که به تأیید کارشناسان مسایل روستایی رسیده است، استفاده کنند. مطالعه حاضر از لحاظ هدف و ماهیت کاربردی و از لحاظ روش توصیفی - پیمایشی است. همچنین جامعه آماری شامل ۳۵ نفر از متخصصین جهت بررسی ۹ شاخص اصلی و ۴۸ گویه است. برای اعتبارسنجی و دستیابی به اجماع نظر متخصصان برای اولویت بندی شاخص‌ها از روش‌های رتبه بندی مستقیم، توان رتبه ای، عکس پذیری رتبه ای، آماره‌های میانگین و انحراف معیار استفاده شده است. همچنین برای مشخص شدن کیفیت گویه‌ها از دو روش نسبت روایی محتوا** (CVR) و شاخص روایی محتوا*** (CVI) استفاده شد. در این تحقیق نتایج مطالعه نشان داد از شاخص‌های ۹ گانه مورد بررسی طبق میانگین استاندارد سه روش فوق برای اولویت بند شاخصها؛ مشارکت (۰,۴۲) اجماع محوری (۰,۲۸) عدالت محوری (۰,۲۱) مسئولیت پذیری (۰,۱۹) شفافیت (۰,۳۳) پاسخگویی (۰,۲۵) قانونمند (۰,۲۰) مشروعیت (۰,۲۴) کارایی و اثر بخش (۰,۲۰) از نظر متخصصین کسب نمودند. همچنین در بررسی کیفیت گویه‌ها از مجموع ۴۸ گویه، ۴۲ گویه به عنوان گویه‌های مناسب برای حکمروایی خوب روستایی شناسایی شدند که از این تعداد ۸ گویه به شاخص مشارکت، ۴ گویه به شاخص اجماع محوری، ۴ گویه به شاخص عدالت محوری، ۴ گویه به شاخص مسئولیت‌پذیری، ۷ گویه به شاخص شفافیت، ۳ گویه به شاخص پاسخگویی، ۶ گویه به شاخص قانونمندی، ۴ گویه به شاخص مشروعیت و ۸ گویه به شاخص اثربخشی تعلق دارند.

واژگان کلیدی: اعتبارسنجی، شاخص، برنامه‌ریزی، حکمروایی، حکمروایی روستایی.

از شاخص‌ها لازم و ضروری باشد. به طور کلی در هر مطالعه‌ای در ارتباط با تدوین و اعتبار سنجی شاخص‌ها، باید به اصول و ویژگی‌های کلی در زمینه تعیین شاخص‌ها و شناسایی عوامل و معیارهای کلیدی توجه شود. به طوری که شاخص‌ها به تغییرات زمانی و تغییرات فضایی حساس باشند، قابلیت پیشگویانه یا در حال انتظار بودن را داشته باشند، مقیاس‌های نسبی از شرایط بر اساس مقادیر مرجع یا آستانه را که از پیش تعیین شده‌اند، فراهم آورند و برای اجرا عملی بوده و اعتبار و ارتباط مفهومی داشته باشند (Blancas et al., 2010; Miller, 2001:128). در مجموع، ملاحظه می‌شود شاخص‌ها به عنوان مهم‌ترین ابزار و روش‌های سنجش و ارزیابی تلقی می‌شوند. از طرفی این امکان وجود دارد که کاربرد این شاخص‌ها برای مکان‌های مختلف مناسب نبوده و فرآیند ارزیابی را با مشکل روبه‌رو سازد؛ بنابراین، موضوعی که باید بدان توجه شود، مستند و بو می‌سازی این شاخص‌هاست. از طرفی شکل‌گیری نهاد دهیاری و شوراهای اسلامی روستا طی دو دهه اخیر نقش موثری در تحول مدیریت روستایی ایران و تاثیر گذاری بر شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی داشته است. بر اساس آخرین اطلاعات وزارت کشور، تا پایان سال ۱۳۹۴ تعداد ۳۲۹۵۴ روستا مجوز تاسیس دهیاری دریافت نموده‌اند که عملاً ۳۲۹۵۴ حکومت محلی در نواحی روستایی با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل شده است که اداره امور عمومی بیش از ۱۸ میلیون نفر از روستاییان را بر عهده گرفته است و در نظر است تا پایان برنامه ششم توسعه کلیه روستاهای بالای ۲۰ خانوار کشور معادل ۳۸۱۱۴ روستا تحت پوشش مدیریت نوین روستایی قرار گرفته و از خدمات آن بهره‌مند شوند (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۵: ۲۱۱). بر همین اساس با توجه به گسترش و پراکندگی دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستا و عهده داری وظایف قابل توجه در سطح روستاهای کشور از سوی این دو نهاد اجرایی و نظارتی، برای دستیابی به اهداف توسعه همه جانبه روستایی، بررسی سنجش شاخص‌های مطلوب مدیریت روستایی، به عبارتی تدوین شاخص‌های مطلوب، کاربردی و بهینه روستایی که بتواند در برنامه‌ها، تحلیل‌ها و ارزیابی‌های مدیریت نوین روستایی موثر باشد لازم و ضروری است. با توجه به موارد فوق مسئله اصلی در این مطالعه، لزوم حرکتی جدید به منظور ساختن

طی دهه گذشته توجه به حکمروایی خوب روستایی به عنوان رویکردی فرابخشی در سطح محلی در حال افزایش بوده است. پارادایم جدید روستایی نیازمند تغییرات مهمی در زمینه چگونگی درک و اجرای سیاست‌هایی می‌باشد تا از این طریق رویکرد حکمروایی چند سطحی و مشترک در نظر گرفته شود. به نظر می‌رسد ساختارهای سلسله مراتب اداری معمول برای اجرای این سیاست‌ها به طور موثری نامناسب است و اداره آنها نیازمند ابعاد سه گانه‌ای کلیدی به صورت افقی در دو سطح مرکزی و محلی، به صورت عمودی در تمام سطوح دولت در زمینه حکمروایی می‌باشد (OECD, 2006: 106). از طرفی حکمروایی روستایی به دلیل شرکت نهادهای گوناگون جامعه مدنی در مدیریت و اداره روستا، می‌تواند به سازگاری منافع و رفع تعارضها منجر شود. تاکنون ابزارها، روشها و شاخص‌های متعدد برای حکمروایی طراحی شده است؛ اما با توجه به وجود دیدگاه‌های متفاوت، جای تعجب نیست که منبعی شامل روشی به طور معمول پذیرفته شده و نیز کاربردی در تمام مناطق و بخش‌ها وجود نداشته باشد. زیرا از یک سو به رغم شکل‌گیری شاخص و ابزارها در سطح جهانی، ملی و منطقه‌ای (Espinosa et al., 2008: 129) در سنجش حکمروایی روستایی مناطق دیگر، در سطح محلی مشکلات وجود دارد و از سوی دیگر، شاخص‌های موجود بیشتر بر اساس رویکرد بالا به پایین استوارند (Riley, 2001: 201). مشکلات و مسائل پیش روی ارزیابی مناسب حکمروایی خوب روستایی را می‌توان در قالب پرسش‌هایی از این دست بیان کرد: چه معیارها و شاخص‌هایی برای اندازه‌گیری حکمروایی روستایی استفاده می‌شود؟ چگونه این شاخص‌ها اندازه‌گیری می‌شوند؟ چه روش‌ها و ابزارهایی برای سنجش حکمروایی روستایی وجود دارد؟ چگونه از این شاخص‌ها استفاده می‌شود؟ و الگوی مناسب برای پیاده کردن این شاخص‌ها چیست؟

بنابراین، تصمیم به مطالعه حکمروایی روستایی با موانعی روبه‌روست که از آن میان، می‌توان به نبود مجموعه مشخص و مبنایی شاخص‌ها اشاره کرد. از این رو با استخراج مجموعه‌ای یکپارچه از شاخص‌ها با توجه به موضوع مورد مطالعه، می‌توانیم به تعریفی روشن از مفهوم حکمروایی روستایی برسیم. بنابراین به نظر می‌رسد که پیش از انجام هرگونه بررسی و مطالعه درباره پایداری، تدوین یک مجموعه یکپارچه

شاخص‌های سیستماتیک برای عملیاتی کردن ابعاد مختلف حکمروایی روستایی متناسب با شرایط مناطق روستایی ایران است تا محققان و برنامه‌ریزان مسایل روستایی بتوانند در مطالعات خود از این شاخص‌ها استفاده کنند. علاوه بر این شاخص‌ها ارزش و اعتبار بالایی در فرآیند حکمروایی به خصوص حکمروایی روستایی دارند، زیرا آنها می‌توانند اطلاعات دقیقتر و کاربردی تری از مسایل حکمروایی روستایی را ارائه نمایند. بنابراین این مقاله در صدد است تا به تدوین شاخص‌های موثر در توسعه حکمروایی خوب روستایی و بومی سازی آنها پرداخته و آن‌ها را در معرض قضاوت و داوری اساتید دانشگاه و کارشناسان سازمان‌های اجرایی فعال مرتبط با موضوع قرار دهد تا فهرستی از شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی که در شرایط مناطق روستایی ایران از اعتبار لازم برخوردارند، تهیه کند و در اختیار سیاستگذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و محققان قرار دهد. در این راستا سوال کلیدی مقاله را می‌توان بدین ترتیب صورت بندی کرد که: شاخص و گویه‌های اساسی در حوزه حکمروایی خوب روستایی کدامند و با توجه به شرایط مناطق روستایی ایران، وزن این شاخص‌ها و گویه‌ها از نظر خبرگان دانشگاهی و کارشناسان اجرایی چه اندازه بوده و اجماع نظر بر روی شاخص‌ها تا چه میزان می‌باشد؟

مروری بر ادبیات و مبانی نظری تحقیق

در سال‌های اخیر واژه حکمروایی به یکی از مفاهیم کلیدی در حوزه نظریه‌ها و روش‌های اداره متمایز می‌شود. حکمروایی، فرایند مستمری است که از طریق آن منافع متعارض یا گوناگون می‌توانند با هم سازگار شوند و اقدام جمعی برای منفعت و مصلحت عمومی صورت گیرد. نظریه پردازان دلایل مختلفی برای توجیه گسترش کاربرد آن بیان کرده اند. به عقیده کالبع، آگاهی در حال رشدی به وجود آمده است که حکومت‌ها فقط تصمیم گیرنده و اعمال کننده تصمیمات از طریق قدرت دولتی نیستند، بلکه آن‌ها زمان بسیاری صرف مذاکره با دیگر سازمان‌های حکومتی و غیرحکومتی می‌کنند تا درباره اقدامات و تصمیمات خاصی توافق حاصل شود (Colebatch, 2002:68). از نظر کالبع، این واژه جدید بیان کننده شرایط جدیدی از انجام امور است. حکومت قبلاً حکم و دستور می‌راند، اما اکنون مذاکره می‌کند (Colebatch

2002:68). شنگ حکمروایی را کیفیت روابط میان حکومت و شهروندان می‌داند (Sheng, 2010:134). مارس بیان می‌کند حکمروایی به آندسته از فرآیندهایی گفته می‌شود که باعث تعامل و تصمیم گیری میان بازیگران درگیر در مشکلات و چالش‌های مشترک که منجر به ایجاد، تقویت، و یا ایجاد هنجارها و نهادهای اجتماعی مربوطه می‌شود (403:2011-Marc, 424). به عقیده بویر، حکمروایی به همه فرآیندهای حاکم، چه توسط دولت، بازار و شبکه‌های اجتماعی و تجاری، از طریق گروه‌ها، قبایل و یا سازمان رسمی یا غیر رسمی در سطح یک قلمرو از طریق قوانین، هنجارها، قدرت و یا زبان گفته می‌شود (7:2013-Bevir). ویلیام نیز کلید واژه‌های حکمروایی را به شرح جدول زیر بیان می‌دارد.

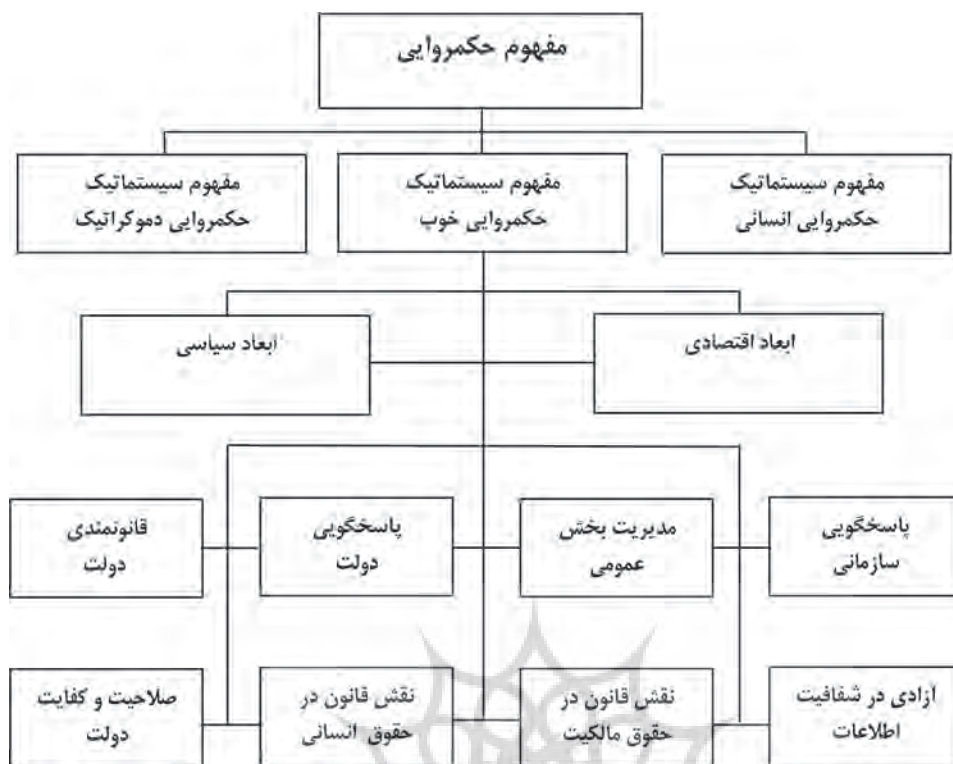
جدول ۱. کلید واژه‌های مفهوم حکمروایی

دولت	منافع عمومی، سلسله مراتب، اجبار، انحصار در مشروعیت اعمال خشونت، حاکمیت سرزمینی
بازار	منافع خصوصی، رقابت، مبادله، ناتوانی در تولید کالاهای عمومی
اجتماع محلی	کمون‌ها، عمل متقابل، تشریک مساعی، اعتماد، انسجام، منافع در هم آمیخته، سلسله مراتب، روابط اصولی، روابط مبتنی بر آموزش و راهنمایی، تلفیق عمودی
انجمن‌ها	تمرکز منافع جمعی، خود تنظیمی جمعی، حکومت خصوصی

Source: William salet etal, 2003: 9

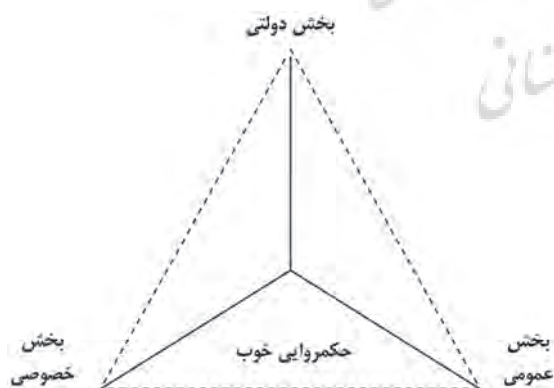
در چنین مفهومی، مشارکت کنندگان خارج از حکومت به طور روزافزون به عنوان بهره‌ور به رسمیت شناخته می‌شوند؛ یعنی کسانی که دارای حق مداخله در تصمیم گیری‌ها و سهام دار احتمالاً در اجرای آنها هستند؛ در نتیجه وظیفه حکومت فقط اتخاذ و اجرای تصمیمات به تنهایی نیست، بلکه به هم پیوند دادن فعالیت‌های طیف وسیع شرکت کنندگان در شرایط جدید است. در این زمینه «حکمروایی»، مفهوم جالب توجهی است.

1. Stakeholders

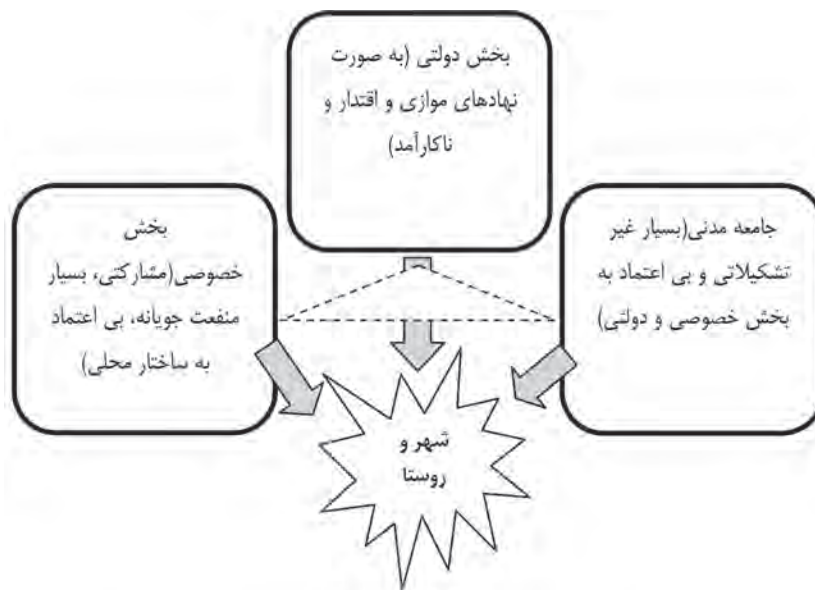
نمودار ۱. مفهوم حکمروایی؛ ماخذ: T. Land man, 2003: 92

با توجه به نقش و تاثیرگذاری حکمروایی بر سرنوشت مردم، حکمروایی خوب و مطلوب به عنوان عاملی تاثیر گذار تر و مطلوب تر در مدیریت جوامع شهری و روستایی مورد توجه قرار گرفته است. سازمان ملل نیز حکمروایی مطلوب را مشارکت برابر همه ی شهروندان در تصمیم گیری می داند که نه تنها شامل دولت بلکه همچنین شامل جامعه ی مدنی و بازار است که در نهایت به ایجاد شرایط قانونمندی و کنش جمعی کمک می کند. حکمروایی خوب شهری و روستایی در این معنی حاوی معنایی دوگانه است؛ زیرا در یک سمت به تجلیات تجربی انطباق دولت با محیط بیرونی و از طرف دیگر بر الگوی مفهومی یا نظری همیاری نظامات اجتماعی و نقش دولت در این فرآیند مربوط است. (Bhuiyan, 2010: 126).

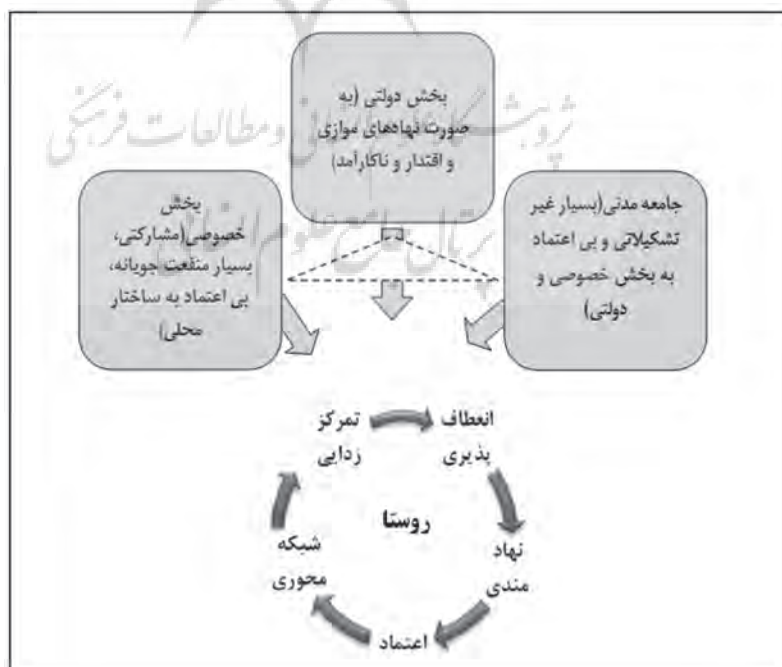
نمودار ۲. ارکان حکمروایی خوب؛ منبع: نگارندگان

نمودار ۳. وضعیت عناصر اصلی حکمروایی در ایران؛ ماخذ: نگارندگان

جهت دستیابی به حکمروایی خوب نیازمند تعامل و درهمتنیدگی سه بخش دولتی، خصوص و جامعه مدنی هستیم. جوامع شهری و روستایی ایران به دلیل ضعف مشارکت، عدم اعتماد به ساختار محلی، بی اعتمادی جامعه به بخش خصوصی و دولتی و... ساختاری را بوجود آورده است که تحقق پذیری حکمروایی خوب را با مشکل مواجه می کند. حال برای جبران این وضعیت و برای گذار از وضعیت موجود مولفه هایی چون تمرکز زدایی، انعطاف پذیری دستگاه ها، اعتماد بین سه عنصر مورد نظر و نیز رویکرد شبکه محوری و نهادمندی در رابطه با شهر روستا جهت همسازی با رویکرد حکمروایی خوب لازم می نماید.

نمودار ۴. حرکت به سوی حکمروایی خوب روستایی؛ منبع: نگارندگان

می‌کنند. حکمروایی روستایی تضمین می‌کند که اولویتهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، مبتنی بر اجماع وسیعی در جامعه محلی باشد و صدای فقیرترین و آسیب پذیرترین اقشار در فرآیند تصمیم گیری درباره تخصیص منابع توسعه شنیده شود، با این وصف حکمروایی روستایی نهادهای رسمی همینطور اقدامات غیررسمی و سرمایه اجتماعی روستائیان را در بر می‌گیرد و عموماً از سوی اجتماع محلی، بخش خصوصی و جامعه مدنی انجام پذیر است (افتخاری، ۱۳۸۲، صص ۱۶-۲۴). از تحلیل و مقایسه تعارف و مفاهیم فوق، می‌توان اینگونه استنتاج نمود که حکومت روستایی، مجموعه‌ای از سازمان‌ها و نهادهای رسمی اداره روستا است، حال آنکه حکمروایی روستایی نوعی فرایند و ارتباط میان حکومت روستایی و شهروندان است؛ از طرفی پارادایم جدید روستایی نیازمند تغییرات مهمی در زمینه چگونگی درک و اجرای سالیست‌هایی می‌باشد تا از این طریق رویکرد حکمروایی چند سطحی و مشترک در نظر گرفته شود. به نظر می‌رسد ساختارهای سلسله مراتب اداری معمول برای اجرای این سیاست‌ها به طور موثری نامناسب است و اداره آنها نیازمند ابعاد سه گانه‌ای کلیدی به صورت افقی در دو سطح مرکزی و محلی، به صورت عمودی در تمام سطوح دولت در زمینه حکمروایی می‌باشد (OECD,2006: 106).

در سال‌های اخیر تاکید بر استراتژیهای محلی توسعه با رویکرد حکمروایی روستایی مورد نظر متخصصان و صاحب‌نظران توسعه روستایی بوده است (، 1234:2009-244 ward) حکمروایی روستایی، امروزه جایگاهی ویژه و پراهمیت در مباحث مرتبط با توسعه روستایی در کشورهای مختلف یافته است. به عقیده استارک دلیل اصلی توجه محققان و سیاست گذاران توسعه به موضوع حکمروایی روستایی به طور عمده ناشی از عوامل و چالشهای متعددی است که توسعه جوامع روستایی با آنها مواجه است (Stark, 2010:214). حکمروایی روستایی عبارت است از اثرگذاری همهٔ ارکان اثرگذار روستایی بر مدیریت روستایی، با تمام ساز و کارهایی که به سوی تعالی روستا و اهالی روستایی حرکت کند، به عبارت دیگر، حکمروایی روستایی، به اجرا درآوردن تصمیمات و سیاستهای مردم روستایی در جهت منافع خودشان است و نقش دولت بیشتر در حد هماهنگ کننده و پاسدار قوانین محدود می‌شود و از دخالت مستقیم آن در تصمیم گیری ها، اداره و اجرای امور مربوط به زندگی مردم کاسته می‌شود. در حکمروایی روستایی تاکید عمده بر این است که عرصه عمومی تقویت شده و مردم روستایی خود برای سرنوشت خود تصمیم گیری کنند در عین حالی که ارتباطشان را با حکومت(دولت) حفظ

نمودار ۵. اصول کلیدی حکمروایی روستایی اثربخش؛ منبع: Stark,2010:7 و نگارندگان، اضافات.

دولت که اغلب منجر به تحدید بخش خصوصی و نهادهای مدنی می‌شود، بر رشد اقتصادی اثر منفی دارد؛ به همین دلیل، بحث اندازه دولت و تلاش برای کوچک‌تر کردن آن در طول چند دهه گذشته، به صورت یک چالش عمومی در بین اغلب سیاستمداران کشورهای در حال توسعه درآمده است. شواهد نشان می‌دهد که کشورهای توسعه یافته از سال ۱۹۹۶ به بعد، تلاش‌های زیادی در جهت کاهش بوروکراسی، افزایش شفافیت، کنترل فساد و گسترش پاسخگویی انجام داده‌اند (میر محمدی و پرخیده، ۱۳۸۶، صص ۱۲۸-۹۹). بر همین اساس جهت واکاوی موضوع به پیشینه تحقیقات در جهان و ایران می‌پردازیم. با توجه به مطالعاتی که در حوزه حکمروایی از سوی برخی محققان انجام شده هر کدام به نوعی به تحلیل و بررسی حکومت‌های محلی و حکمروایی پرداخته‌اند، لاکي و همکاران در سال ۲۰۰۲ در پژوهشی سطح فعالیت‌ها و همکاری‌های بین حکومت‌های محلی روستایی و عوامل موثر بر آن در دره تنسی مورد بررسی قرار دادند (Lackey, 2002: 138)، پردازش تاثیر حکمروایی محلی بر توسعه اقتصاد غیر زراعی توسط موسسه منابع طبیعی هند با همکاری بانک جهانی در سال ۲۰۰۳ انجام شده است، همچنین گانی و دانکن شاخص‌های حکمروایی جزایر فیجی را در دوره زمانی ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۳ مورد بررسی قرار داده‌اند. موسسه پژوهشی سیاست‌های روستایی^۴ با همکاری تعاونی توسعه بنگاه‌ها^۵ (CFED) در تحقیقی با عنوان اصول حکمروایی اثر بخش روستایی در چارچوب حکمروایی خوب به بررسی و استخراج اصول حکمروایی اثر بخش روستایی در چارچوب حکمروایی خوب پرداخته است. در این پروژه مشترک هدف سرعت بخشیدن و هدایت قابلیت‌های حکمرانی‌های روستایی و محلی در جهت توسعه روستایی و بررسی و استخراج اصول حکمروایی اثر بخش روستایی در چارچوب حکمروایی خوب بوده است (CFED, 2004). «هیروشی ساتو» نیز در خصوص ارائه خدمات عمومی و حکمروایی روستایی در چین به بررسی ارتباط بین حکمروایی روستایی و ارائه خدمات عمومی به روستاییان اقدام نموده است (هیروشی ساتو،

گذر و انتقال از مدل حکومت روستایی^۲ به مدل حکمروایی روستایی^۳ را می‌توان پاسخ نظری و عمل به ضرورت باز توزیع قدرت در سطح جوامع شهری و روستایی دانست. در واقع مدل حکمروایی روستایی را می‌توان یکی از ابزارهای تکثر گرا و حرکت به سمت جامعه یکپارچه روستایی به عنوان آرمان نهایی این مدل تلقی کرد. رویکرد حکمروایی روستایی، ابزار پلورالیزم و پیش شرط پایداری و انسان محوری توسعه روستایی و منطقه‌ای محسوب می‌شود؛ توسعه‌ای متکثر، همگرا، منسجم و در چارچوب یک سازمان سیاسی افقی، چند سطح، متعادل و شهروند مدار. بر همین اساس است که گفته می‌شود حکمروایی روستایی، پیش شرطی برای توسعه پایدار روستایی است (Stenseke, M., 2009:28) چراکه عدم تمرکز، مدیریت منابع محدود، مشارکت همگانی، شراکت بین روستا، دولت، روستاییان و بخش خصوصی، ابزارهای اصلی نبرد روستاها برای پاسخگویی به نیازهای اجتماعی و پایداری توسعه هستند. و اینها همگی مستلزم استقرار مدل حکمروایی روستایی است. در صورت استقرار مدل حکمروایی خوب روستایی با محوریت پایداری و انسان محوری توسعه، و بنابر قاعده فرم، فرایند و کنش متقابل نهاد، سازمان و ساختار؛ می‌توان انتظار داشت که فرایند تخصیص و بهره‌برداری از فضا بر مبنای تعامل و تعادل نیروهای دولتی، خصوصی و مردمی انجام گیرد (2013:138) (Bevir), برآیند این تعادل؛ سازمان فضایی متکثر و در عین حال همگرا، منسجم و کارآمد خواهد بود.

پیشینه تحقیق

بیشتر تحقیقات و مطالعات انجام شده در خصوص این موضوع، توسط سازمان‌های بین المللی و جهانی، نظیر سازمان ملل متحد و... انجام شده است. این موضوع، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، به لحاظ نظام تمرکزگرای دولتی و مداخله حداکثری دولت در سیاست گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و اقتصادی در این کشورها، ضعف شدید مدیریت‌های محلی و نهادهای مدنی را در شهرها و روستاها به دنبال داشته است. مطالعات تجربی نشان می‌دهد که بالا رفتن اندازه دولت و افزایش وظایف تصدی گرایانه

4. Rural Policy Research Institute
5. Corporation for Enterprise Development

2. Rural Government
3. Rural Governance

۲۰۰۶). اومباسار^۶ در سال ۲۰۰۷ سنجش حکمروایی خوب با استفاده از روش چارچوب ارزیابی عمومی (CAF) را بررسی نموده است. محقق این روش را برای سنجش حکمروایی خوب در کشور استونی و تایوان مورد استفاده قرار داده است (اومباسار، ۲۰۰۷). سانگ فنگ کام نیز در تحقیقی با عنوان تغییر پارادایم حکمروایی روستایی برای توسعه پایدار (موقعیت و نقش GIS) حکمروایی روستایی را شیوه اعمال قدرت سیاسی و اقتصادی و اجرایی مدیریت کارهای روستا تعریف می‌کند (سانگ فنگ کام، ۲۰۰۸). فالکوسکی^۷ پاسخگویی سیاسی و حکمروایی در مناطق روستایی به برخی شواهد از برنامه لیدر^۸ LEADER^۸ در لهستان می‌پردازد این تحقیق به بررسی نقش پاسخگویی سیاستمداران به عنوان یکی از مهمترین شاخص‌های حکمروایی در جوامع روستایی توجه نموده است (فالکوسکی، ۲۰۱۳، ص ۱۱). همچنین بیر^۹ در پژوهشی با عنوان رهبری و حکمروایی جوامع روستایی به بررسی و اهمیت نقش رهبری و حکمروایی در جوامع روستایی می‌پردازد، این تحقیق استدلال می‌کند که یک تعامل قوی بین حکمروایی و رهبری وجود دارد، رهبران محلی گاهی اوقات نقش مخالف با دولت و حاکمیت دارند و در موارد دیگر به واسطه روابط در مقیاس فضایی در خدمت دولت هستند. در این تحقیق در جواب پرسش ماهیت رهبری در جوامع روستایی کشورهای پیشرفته، این پاسخ را می‌دهد که رهبران نقش خود را در ارتباط با فرآیندهای حکومت تفسیر می‌کنند (بیر، ۲۰۱۴، ص ۲۵۴).

در مطالعات داخلی نیز در این حوزه می‌توان به تحلیلی بر حکمروایی خوب در ایران توسط سید مهدی الوانی و محسن علیزاده ثانی در سال ۱۳۸۶ اشاره نمود، نویسندگان به دنبال شناخت شاخص‌هایی که با استفاده از آنها بتوان کیفیت حکمروایی خوب در ایران را بررسی نمود پرداخته اند (الوانی، علیزاده ثانی، ۱۳۸۶، ص ۲۸). در سال ۱۳۸۷ جواد جاسبی و ندا نفری با رهیافتی فرایندی-سیستمی به بررسی حکمروایی خوب می‌پردازند (جاسبی، نفری، ۱۳۸۷،

ص ۷). تبیین حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی مطالعه دیگری است که از سوی علیرضا دربان آستانه در سال ۱۳۸۹ با هدف تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی دهیاران و شوراهای اسلامی روستایی شهرستان قزوین با استفاده از رویکرد پیمایشی و اسنادی انجام گرفته است. نتایج این تحقیق نشان داد میانگین نمایه حکمروایی روستایی در ۵۰ درصد از حکومت‌های محلی در وضعیت نامناسب، ۴۰ درصد در وضعیت متوسط و ۱۰ درصد حکومت‌های محلی دارای حکمروایی مناسبی می‌باشند. همچنین متغیرهای درجه دهیاری، جمعیت روستا، رضایت شغلی و سطح تحصیلات دهیار، سبک مدیریت، انسجام اجتماعی، تعامل موثر با دهیاری‌های مجاور و تجربه دهیار، مهمترین عوامل حکمروایی روستایی محسوب می‌شدند (دربان آستانه و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۷۹). در سال ۱۳۹۰ جلال عظیمی آملی در تحقیقی با عنوان تحلیل حکمروایی خوب در پایداری روستاها به بررسی وضعیت حکمروایی روستایی در روستاهای شهرستان‌های بهشهر، آمل و چالوس در استان مازندران پرداخته است. نتایج بدست آمده نشانگر این است که سطح حکمروایی روستایی و پایداری در اکثر روستاهای مورد مطالعه از وضعیت مناسبی برخوردار نیست (عظیمی آملی و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۵۸). لغمایی و مهرابی نیز در تحقیقی با عنوان بررسی و تحلیل حکمروایی خوب روستایی در توسعه مدیریت روستایی به این نتیجه رسیدند که حکمروایی خوب روستایی مبنایی است در جهت دستیابی به توسعه پایدار و همچنین یک سیستم اداره ی ایده آل است که برای توسعه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها اجتناب ناپذیر است (اصغری لغمایی، مهرابی، ۱۳۹۴، ص ۱۴۸).

معیارها و شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی

شاخص‌های حکمروایی مانند مفهوم آن، با تعبیرها و تعریف‌های گوناگون از طرف نویسندگان و صاحب نظران مختلف همراه بوده است: کافمن^{۱۰} و همکارانش در بانک جهانی برای بیان حکمروایی شش شاخص؛ حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، کنترل فساد، کیفیت بروکراسی و اثربخشی

10. Kaufman

6. Umbaar, Leelo

7. Fałkowski, Jan

8. Liaison Entre les Actions de Développement de Economic Rural

9. Beer, Andrew

دولت را بیان کردند. کتاب سفید اتحادیه اروپا پنج اصل را مشخص نموده که حکمروایی خوب را مشخص میکند: گشادگی و بیپردگی، مشارکت، پاسخ گویی، کارایی و همبستگی (Evans and others, 2005: 12). اشترن معیارهای سنجش حکمروایی خوب را به این شرح برمی شمارد: پاسخ گویی و محاسبه پذیری، شفافیت، قانونمندی انتخاب رهبران سیاسی و وجود ساختارهای قانونی برای پشتیبانی شهروندان در مقابل اقدامات استبدادی (کاظمیان، ۱۳۸۳، ص ۳۵). به طور کلی شاخص هایی که در اغلب تحقیقات و مطالعات مورد نظر محققان بوده به شرح نمودار (۶) آمده است.

نمودار ۶. اهم شاخص های حکمروایی خوب روستایی؛ منبع: نگارندگان

جدول ۲. شاخص ها و ویژگی های حکمروایی خوب از دیدگاه سازمان ها و نهادهای بین المللی، افراد و متخصصان؛ منبع: نگارندگان

ردیف	سازمان های بین المللی / نهادهای ملی / متخصصان / صاحب نظران	شاخص های مطرح شده
۱	(U.N.D.P(2000)	پاسخگویی - اجماع محوری - مشارکت - قانون محوری - عدالت و برابری - مسئولیت پذیری - شفافیت
۲	کنفرانس ملل متحد در مورد سکونتگاه های انسانی	پاسخگو بودن - فراگیر بودن - مشارکت جو بودن - قانون مدار بودن - شفافیت داشتن
۳	تیلور (۲۰۰۰)، ویس (۲۰۰۰)، مویس (۲۰۰۱)، روی و تیدسل (۱۹۹۸)	ایجاد و تقویت ساختارهای دموکراتیک - شفاف، پاسخگویی، هوشمندی و توسعه مشارکت جوانه - توجه و واکنش به درخواستهای مردم - وضع خط مشی های مناسب اقتصادی برای تسهیل توسعه - احترام به حقوق بشر و حاکمیت قانون
۴	دانیل کافمن، آرت کرای، پابلو زویید و لوتیون ^{۱۱} (از محققان بانک جهانی) (۲۰۰۰)	حق اظهار نظر و پاسخگویی - ثبات سیاسی - اثربخشی دولت - کیفیت قانون و مقررات - حاکمیت قانون - کنترل فساد
۵	هاتر و شاه (۲۰۰۰)	مشارکت شهروندی (CP): (آزادی های سیاسی - پایداری سیاسی)؛ دولت محوری (کارایی قضایی - کارایی اداری - فساد کم) توسعه اجتماعی (توسعه انسانی - توزیع عادلانه)؛ مدیریت اقتصادی (توجه به بیرون - استقلال بانک مرکزی - بازگشت سود نسبت به نرخ GDP)
۶	دینیش متا ^{۱۲} (۲۰۰۲)	پاسخگویی - مسئولیت پذیری - نوآوری در مدیریت - شراکت بخش های خصوصی و دولتی - تعامل شهروندان با حکومت محلی - مدیریت نامتمرکز - شبکه سازی - توسعه منابع انسانی
۷	زیست بوم سازمان ملل (۲۰۰۵)	مشارکت (انتخاب شورا، انتخاب شهردار، انجمن های مدنی)؛ اثر بخشی منابع عمده درآمدی، بررسی رضایت مصرف کنندگان (تساوی) منشور شهروندی، درصد تعداد زنان در شورای شهر (پاسخگویی (حسابرسی مستقل، اعلام دارایی و درآمد، تسهیلات برای شکایت های شهروندان) امنیت (پیشگیری از جرائم، رسیدگی به اختلافات)
۸	دیوید. جی. ای. داگلاس (۲۰۰۵)	پاسخگویی - مشارکت مردمی - حکومت محلی و توزیع قدرت در جامعه روستایی - ظرفیت سازی جوامع روستایی
۹	ODA ^{۱۳} (2006) مدیریت توسعه ماوراء بحار)	مشروعیت دولت - شایستگی دولت - پاسخگویی، احترام به حقوق بشر و رعایت قانون
۱۰	هیروشی ساتو (۲۰۰۶)	مشارکت و همبستگی مردمی - مشارکت سیاسی - ایجاد ساختارهای دموکراتیک - تقویت منابع مالی به عنوان شاخص تاثیر گذار حکمروایی در بین روستاهای چین
۱۱	اومباسار ^{۱۴} (۲۰۰۷)	توانمند سازی؛ اتخاذ سیاست ها و استراتژی های انگیزشی - مشارکت مردمی - منابع و فرایندها
۱۲	موریتا ساچیکو - زالکه دارودد (۲۰۰۷)	دسترسی به اطلاعات - پاسخگویی - و شفافیت (باز بودن) - عدالت و برابری - کارایی و نقش قانون در نهادهای عمومی در همه سطوح
۱۳	سانگ فنگ کام (۲۰۰۸)	توجه به جوامع محلی - نقش سازمان های غیر دولتی - تصمیم سازی، دسترسی عمومی به منابع اطلاعات - ظرفیت و توانمند سازی مردم از طریق فناوری اطلاعات - فقر و نابرابری - کیفیت زندگی مردم روستایی - ارتباط مردم با مقامات محلی - در نظر داشتن منافع گروهی
۱۴	فالکوسک - جان ^{۱۵} (۲۰۱۳)	پاسخگویی سیاستمداران - مشارکت و همیاری - اثر بخشی - قانونمندی
۱۵	بیر - اندرو ^{۱۶} (۲۰۱۴)	نقش رهبری - مشارکت متقابل - اجماع محوری - شفافیت

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

۵۲۰

11. Daniel Kufmann, Aart Krary, Pablozoido Lobaton
12. Dinesh Mehta
13. ODA = Overseas Development Administration
14. Umbsaar, Leelo
15. Fałkowski, Jan
16. Beer, Andrew

مواد و روش‌ها

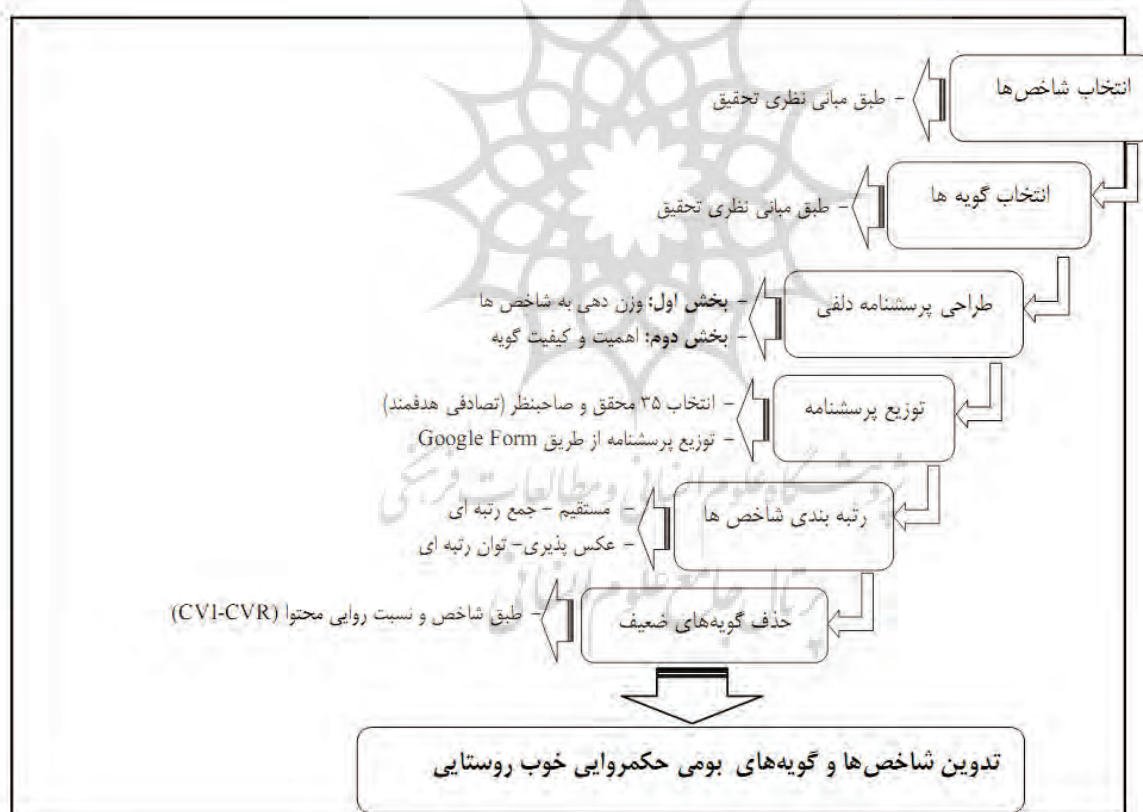
اعتبار دستاوردهای تحقیق، به شدت تحت تأثیر روش‌شناختی است که در آن علم به کار می‌رود و دستیابی به هدف‌های تحقیق میسر نخواهد بود، مگر زمانی که جستجوی شناخت یا روش‌شناسی درست صورت پذیرد. از آنجایی که نتایج حاصل از این تحقیق می‌تواند منجر به اتخاذ تصمیم‌های اجرایی و انجام یک سلسله اصلاحات در برنامه‌های توسعه مدیریت روستایی شود از لحاظ هدف و ماهیت از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی است. همچنانکه در بحث‌های نظری مورد اشاره قرار گرفت با توجه به بحث‌ها و رویکردهای مختلفی که در زمینه حکمروایی روستایی وجود دارد به تبع آن مولفه‌ها و شاخص‌های آن نیز متنوع و گسترده می‌باشند. بنابراین اگرچه مجموعه شاخص‌ها در ارتباط با هم و در کنار هم به صورت یکپارچه آن مفهوم را شکل می‌دهند با این حال بعضی از شاخص‌ها نسبت به بعضی دیگر از اهمیت بیشتر و یا کمتری برخوردارند. بر همین اساس در تحقیقات علمی

ضمن شناخت مجموعه شاخص‌های شکل دهنده یک مفهوم، تعیین اهمیت و وزن نسبی هر کدام از شاخص‌ها در شکل بخشیدن به آن مفهوم و انتخاب شاخص‌های متناسب با مطالعه موردی از اهمیت شایان توجهی برخوردار است. بر همین اساس در این تحقیق برای به دست آوردن شاخص‌های مهم در ارتباط با حکمروایی روستایی، نخست شاخص‌ها بر اساس مطالعات نظری مستندسازی گردید. با توجه به پیشینه و مبانی نظری مطالعات و تحقیقات جهانی و منطقه‌ای ارائه شده، فراوانی شاخص‌های استخراج شده از ۹ شاخص مشارکت، اجماع محوری، عدالت محوری، مسئولیت پذیری، شفافیت، پاسخگویی، قانونمندی، مشروعیت و کارایی و اثر بخشی که در اکثر مطالعات و تحقیقات انجام شده به کار گرفته شده مورد توجه پژوهش حاضر قرار گرفته است. لذا برای این منظور در مرحله دوم تلاش شد تا کلیه مؤلفه‌ها و شاخص‌های مطرح شده جدولی کلی از نظر مستندات علمی در ادبیات جهانی در ارتباط با مسئله مورد بررسی قرار گیرد. به طور اجمالی نتیجه بررسی در جدول شماره ۳ آورده شد.

جدول ۳. فراوانی شاخص‌های مرتبط با حکمروایی خوب روستایی بر اساس منابع موجود و مورد مطالعه؛ تدوین و جمع‌آوری: نگارندگان

شاخص‌های حکمروایی روستایی	درصد	شاخص‌های حکمروایی روستایی	درصد	شاخص‌های حکمروایی روستایی	درصد
مسئولیت پذیری	۶/۶	یادگیری متقابل	۴/۳	خود ارتقایی و خود اصلاحی	۳/۹
مشارکت مردمی	۱۲/۴	اجماع محوری	۶/۲	قانونمندی	۷/۱
عدالت محوری	۶/۸	کارایی و اثر بخشی	۸/۸	نهاد سازی اجتماعی	۶/۷
تعامل دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی	۷/۳	مساوات طلبی	۵/۲	شبکه اجتماعی و ارتباطات افقی	۴/۳
توانمند سازی روستایی	۵/۸	خودگردانی محلی	۴/۸	پاسخگویی	۸/۱
توسعه ظرفیتی	۵/۵	توسعه زیر ساختی و کالبدی	۴/۸	رهبری اجتماعی	۳/۸
شفافیت	۷/۲	مقبولیت و مشروعیت اجتماعی	۵/۳	رهبری سیاسی	۳/۲

پس از شناسایی و مشخص کردن شاخص‌های مطرح در حکمروایی خوب روستایی، برای شناخت اهمیت هر یک از آنها و رتبه آن در بین سایر مؤلفه‌ها، با استفاده از تکنیک دلفی، شاخص‌های مربوط به آنها در اختیار ۴۷ نفر از متخصصان و صاحب‌نظران امر توسعه روستایی در کشور به صورت تصادفی هدفمند شامل اساتید دانشگاه‌ها، متخصصان و کارشناسان سازمان‌های ذیر ربط از طریق ارسال فرم الکترونیکی پرسشنامه‌ها (Google form) قرار داده شد. که در پایان ۳۵ نفر به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. پرسشنامه در قالب دو بخش طراحی گردید. در ابتدا در سؤال جداگانه‌ای از اعضای گروه دلفی خواسته شد تا به هر یک از شاخص‌های حکمروایی خوب (مستخرج) از ادبیات نظری با توجه به اهمیت آنها در پیاده سازی حکمروایی خوب روستایی وزن یا رتبه بدهند، عدد ۱ به معنای اهمیت بیشتر و عدد ۹ به عنوان کمترین رتبه بود. برای امتیاز دهی به هر یک از شاخص‌ها از روش‌های رتبه مستقیم، جمع رتبه‌ای، عکس‌پذیری رتبه‌ای، توان رتبه‌ای و در نهایت میانگین و انحراف هر یک محاسبه گردید. در بخش دوم پرسشنامه طبق شاخص‌های ۹ گانه و گویه‌های هر شاخص، کیفیت گویه‌ها از لحاظ مرتبط بودن، واضح و روشن بودن و ساده بودن طبق طیف لیکرت چهار سطحی (اصلا- کم- تا حدودی- زیاد- خیلی زیاد) در نظر گرفته شد. برای اعتبار سنجی گویه‌ها و شاخص‌ها از روش محاسبه دو شاخص نسبت روایی محتوا (CVR)^{۱۷} و شاخص روایی محتوا^{۱۸} (CVI) استفاده شد. و در پایان شاخص‌ها و گویه‌های نهایی طبق روش‌های فوق به دست آمد.

یافته‌های تحقیق

همانگونه که ذکر گردید پس از توزیع پرسشنامه‌ها در بین متخصصان و صاحب‌نظران و جمع‌آوری آنها، کار تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری‌شده آغاز گردید، نظر به اینکه برای طراحی این پرسشنامه با اساتید و متخصصان موضوع جلسات کارشناسی برگزار می‌شد پس از اصلاحات متعدد و مطالعه منابع و متون مختلف به ویژه در حوزه برنامه ریزی توسعه روستایی، شاخص‌ها نهایی شد، تمامی متخصصان، شاخص‌های حکمروایی را تأیید و به لحاظ ماهیت پرسشنامه، از نظر درجه اعتبار و اهمیت آنها را رتبه بندی و به کیفیت گویه‌ها طبق طیف لیکرت پاسخ دادند. جهت مشخص کردن سهم هر یک از شاخص‌های ۹ گانه حکمروایی خوب روستایی و اینکه وزن و سهم کدامیک از این شاخص‌ها در حکمروایی خوب روستایی بیشتر است تلاش شد از طریق آمار توصیفی و استنباطی وزن و امتیاز هر کدام از شاخص‌ها به دست آید. بر همین اساس طبق روش‌های رتبه بندی، به هر یک از شاخص‌های مورد نظر متخصصان و صاحب‌نظران توسعه روستایی که در مرحله قبل رتبه بندی شدند، وزن داده

شد، در این راستا از رتبه بندی مستقیم استفاده شده است که در آن رتبه ۱ معرف بیشترین اهمیت است، بنابراین بر اساس میانگین رتبه‌ای به دست آمده برای هر شاخص، آن دسته از معیارهایی که میانگین آنها به عدد ۱ نزدیکتر است بالاترین رتبه و به موازات دور شدن از عدد ۱ کمترین رتبه را به خود اختصاص می‌دهند. بعد از انجام عمل رتبه بندی بر روی مجموعه‌ای از شاخص‌ها، برای ایجاد وزن‌های عددی از روی اطلاعات دارای نظم ترتیبی، از روش‌های جمع رتبه‌ای، عکس‌پذیری رتبه‌ای و روش توان رتبه‌ای استفاده شد. در این تحقیق نیز برای هر شاخص با توجه به سه روش نامبرده عمل گردید و در پایان میانگین و انحراف معیار شاخص‌ها نیز محاسبه گردید.

بر اساس نتایج به دست آمده از شاخص‌های ۹ گانه مورد بررسی طبق میانگین استاندارد سه روش ارائه شده برای اولویت بند شاخص‌ها مشارکت (۰,۴۲)؛ اجماع محوری (۰,۲۸)؛ عدالت محوری (۰,۲۱)؛ مسئولیت‌پذیری (۰,۱۹)؛ شفافیت (۰,۳۳)؛ پاسخگویی (۰,۲۵)؛ قانونمند (۰,۲۰)؛ مشروعیت (۰,۲۴)؛ کارایی و اثر بخش (۰,۲۰) از نظر متخصصین کسب نمودند.

جدول ۴. نتایج حاصل از رتبه بندی شاخص‌های حکمروایی خوب از دیدگاه متخصصان و صاحب‌نظران

شاخص / رتبه	مشارکت		اجماع محوری		عدالت محوری		مسئولیت‌پذیری	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
رتبه ۱	۱۲	۳۴,۳	۵	۱۴,۳	۶	۱۷,۱	۷	۲۰,۰
رتبه ۲	۸	۲۲,۹	۴	۱۱,۴	۲	۵,۷	۵	۱۴,۳
رتبه ۳	۶	۱۷,۱	۱	۲,۹	۴	۱۱,۴	۷	۲۰,۰
رتبه ۴	۲	۵,۷	۲	۵,۷	۵	۱۴,۳	۴	۱۱,۴
رتبه ۵	۲	۵,۷	۵	۱۴,۳	۲	۵,۷	---	---
رتبه ۶	۱	۲,۹	۴	۱۱,۴	۵	۱۴,۳	۳	۸,۶
رتبه ۷	۱	۲,۹	۴	۱۱,۴	---	---	۴	۱۱,۴
رتبه ۸	۲	۵,۷	۵	۱۴,۳	۶	۱۷,۱	۳	۸,۶
رتبه ۹	۱	۲,۹	۵	۱۴,۳	۵	۱۴,۳	۲	۵,۷
جمع کل	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰
میانگین	۲/۹	۵/۳	۵/۰	۴/۱				
انحراف معیار	۱/۷	۲/۳	۲/۲۳	۲/۰۲				

منبع: نگارندگان

ادامه جدول ۴. نتایج حاصل از رتبه بندی شاخص های حکمروایی خوب از دیدگاه متخصصان و صاحب نظران

شاخص / رتبه	شفافیت		پاسخگویی		قانونمندی		مشروعیت		کارایی و اثر بخشی	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
رتبه ۱	۵,۷	۲	۱۱,۴	۷	۲۰,۰	۷	۸,۶	۳	۱۷,۱	۶
رتبه ۲	۱۱,۴	۴	۱۷,۱	۶	۱۷,۱	۶	۱۱,۴	۴	۱۱,۴	۴
رتبه ۳	۵,۷	۳	۱۱,۴	۶	۲۰,۰	۵	۸,۶	۲	۱۷,۱	۵
رتبه ۴	۸,۶	۳	۱۱,۴	۷	۱۷,۱	۶	۱۱,۴	۴	۱۱,۴	۲
رتبه ۵	۵,۷	۶	۱۷,۱	۲	۲۰,۰	۳	۸,۶	۵	۱۷,۱	۴
رتبه ۶	۵,۷	۲	۰,۰	۰	۱۷,۱	۲	۱۱,۴	۶	۱۱,۴	۲
رتبه ۷	۲۰,۰	۷	۱۷,۱	۳	۲۰,۰	۱	۸,۶	۳	۱۷,۱	۵
رتبه ۸	۵,۷	۵	۱۱,۴	۲	۱۷,۱	۲	۱۱,۴	۴	۱۱,۴	۳
رتبه ۹	۸,۶	۳	۱۱,۴	۲	۲۰,۰	۳	۸,۶	۴	۱۷,۱	۴
جمع کل	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵	۱۰۰	۳۵
میانگین	۵/۴		۳/۷		۳/۹		۵/۲		۴/۷	
انحراف معیار	۲/۳۲		۱/۹۲		۱/۹۷		۱/۷۵		۲/۱۶	

منبع: نگارندگان

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۹ زمستان ۱۳۹۶
No.49 Winter 2018

۵۲۴

جدول ۵. وزن شاخص های حکمروایی خوب روستایی بر اساس روش های رتبه بندی

ردیف	شاخص	رتبه مستقیم	جمع رتبه ای		عکس پذیری رتبه ای		توان رتبه ای		میانگین استاندارد ۳ روش
			وزن	استاندارد	وزن	استاندارد	وزن	استاندارد	
۱	مشارکت	۱	۹	۰,۲۰۰	۱,۰۰۰	۰,۳۵۳	۱	۰,۰۰۴	۰,۴۲
۲	اجماع محوری (توافق جمعی)	۸	۲	۰,۰۴۴	۰,۱۲۵	۰,۰۴۴	۶۴	۰,۲۲۵	۰,۲۸
۳	عدالت محوری (تساوی حقوق)	۶	۴	۰,۰۸۹	۰,۱۶۷	۰,۰۵۹	۳۶	۰,۱۲۶	۰,۲۱
۴	مسئولیت پذیری	۴	۶	۰,۱۳۳	۰,۲۵۰	۰,۰۸۸	۱۶	۰,۰۵۶	۰,۱۹
۵	شفافیت	۹	۱	۰,۰۲۲	۰,۱۱۱	۰,۰۳۹	۸۱	۰,۲۸۴	۰,۳۳
۶	پاسخگویی	۲	۸	۰,۱۷۸	۰,۵۰۰	۰,۱۷۷	۴	۰,۰۱۴	۰,۲۵
۷	قانونمندی (حاکمیت قانون)	۳	۷	۰,۱۵۶	۰,۳۳۳	۰,۱۱۸	۹	۰,۰۳۲	۰,۲۰
۸	مشروعیت	۷	۳	۰,۰۶۷	۰,۱۴۳	۰,۰۵۰	۴۹	۰,۱۷۲	۰,۲۴
۹	کارایی و اثر بخشی	۵	۵	۰,۱۱۱	۰,۲۰۰	۰,۰۷۱	۲۵	۰,۰۸۸	۰,۲۰
	جمع کل	۴۵	۴۵	۱,۰۰۰	۲,۸۲۹	۱,۰۰۰	۲۸۵	۱,۰۰۰	

منبع: نگارندگان

همانگونه که ذکر گردید در بخش دوم پرسشنامه هدف بررسی کیفیت گویه و مشخص شدن گویه نهایی و حذف گویه‌های ضعیف و کم اهمیت از نظر صاحب‌نظران مد نظر بود بر همین اساس علاوه بر رتبه بندی هر یک از شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی توسط متخصصان و صاحب‌نظران توسعه روستایی (اعضاء گروه دلفی) کیفیت گویه‌های مطرح شده شاخص‌ها به صورت کمی نیز بر اساس نظرات متخصصین و با محاسبه دو روش نسبت روایی محتوا^{۱۹} (CVR) و شاخص روایی محتوا^{۲۰} (CVI) مورد بررسی و محاسبه قرار گرفت. جهت تعیین نسبت روایی محتوا به صورت کمی از متخصصین و صاحب‌نظران موضوع خواسته شد تا در مورد هر کدام از گویه‌های مورد استفاده به سه طیف ضروری است، مفید اما ضروری نیست و ضرورتی ندارد پاسخ دهند. پس از پاسخگویی صاحب‌نظران و تحلیل بر اساس فرمول نسبت روایی محتوا، مقدار نسبت روایی محتوا ۹۳ درصد^{۲۱} شد. سپس طبق شاخص روایی محتوا، گویه‌هایی که حد نصاب شاخص روایی محتوا^{۲۲} را به دست نیاورده بودند حذف و گویه‌های نهایی مشخص شد. (جدول ۶). نتایج مطالعه نشان داد که از مجموع ۴۸ گویه مورد بررسی، ۴۲ گویه از نظر کارشناسان به عنوان گویه‌های مناسب برای حکمروایی روستایی شناسایی شدند که از این تعداد ۸ گویه به شاخص مشارکت، ۴ گویه به شاخص اجماع محوری، ۴ گویه به شاخص عدالت محوری، ۴ گویه به مسئولیت پذیری، ۷ گویه به شفافیت، ۳ گویه به پاسخگویی، ۶ گویه به قانونمندی، ۴ گویه به مشروعیت و ۸ گویه به اثر بخشی تعلق دارند. در پایان اجماع نظر متخصصین و وضعیت هر گویه نیز مشخص گردید.

جدول ۶. اعتبار سنجی شاخص‌ها و گویه‌های حکمروایی خوب روستایی از طریق شاخص روایی محتوا (CVI)

۱- مشارکت											
گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI به تفکیک کیفیت	جمع سه کیفیت	شاخص نهایی CVI	اجماع نظر	وضعیت
جلب مشارکت در برنامه‌ریزی- مشارکت در برنامه‌ریزی طرح‌ها و پروژه‌های عمران روستایی، مشارکت در برنامه پنج ساله دهیاری‌ها و...	مرتبط	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲۵۴	۸۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۲	۲۰	۱۱	۳۱	۸۹				
	سادگی	۴	۵	۱۹	۷	۲۶	۷۴				
جلب مشارکت در تصمیم سازی (تبادل نظر و اطلاعات و ایجاد اتاق فکر و مشورت، واگذاری برخی امور به خود مردم و...)	مرتبط	۱	۳	۱۳	۱۸	۳۱	۸۹	۲۴۳	۸۱	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۶	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷				
	سادگی	۳	۵	۱۷	۱۰	۲۷	۷۷				
جلب مشارکت در تصمیم‌گیری (مشورت با مردم، تعاطی افکار، شرکت در جلسه‌های عمومی روستا، تسهیل مداخله مردم در روند توسعه روستا و...)	مرتبط	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	۲۵۷	۸۶	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۳	۲۳	۶	۲۹	۸۳				
	سادگی	۳	۲	۱۸	۱۲	۳۰	۸۶				

19. Content Validity Ratio

20. Content Validity Index

۲۱. حداقل مقادیر (CVR) جهت روایی محتوای برای تعداد ۳۵ نفر از ارزیابان ۳۱ درصد است.

۲۲. شاخص روایی محتوایی (CVI) از تعداد متخصصینی که به گویه (زیاد و خیلی زیاد- ۳ و ۴) نمره داده اند بر کل متخصصین به دست می‌آید. طبق این شاخص اگر امتیاز گویه‌ای کمتر از ۷۹ درصد باشد آن گویه حذف می‌شود.

مناسب	✓	۸۳	۲۴۹	مرتبط	۱	۵	۱۷	۱۲	۲۹	۸۳	جلب مشارکت سیاسی (مشارکت در انتخابات مجلس و شوراهای روستا، انتصاب دهیاران و...)
				واضح و روشن	۲	۳	۱۷	۱۳	۳۰	۸۶	
				سادگی	۲	۵	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰	
مناسب	✓	۸۷	۲۶۰	مرتبط	۲	۱	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱	جلب مشارکت در ایجاد و تقویت نهادهای مدنی (تعاونی‌های روستایی و تعاونی‌های دهیاری ها، سایر نهادهای غیر دولتی روستایی و...)
				واضح و روشن	۱	۲	۱۹	۱۳	۳۲	۹۱	
				سادگی	۳	۵	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷	
مناسب	✓	۸۸	۲۶۳	مرتبط	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	جلب مشارکت در کارهای عام المنفعه و خیریه (خودیاری، کارهای بدون دستمزد، مشارکت یدی- آتش سوزی و پسماند- و...)
				واضح و روشن	۱	۴	۱۷	۱۳	۳۰	۸۶	
				سادگی	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	
مناسب	✓	۸۶	۲۵۷	مرتبط	۲	۶	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷	جلب مشارکت در امور مذهبی (مراسمات مذهبی، مشارکت ایجاد خانه عالم روستا و...)
				واضح و روشن	۲	۱	۲۰	۱۲	۳۲	۹۱	
				سادگی	۲	۲	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	
مناسب	✓	۹۲	۲۷۷	مرتبط	۱	۱	۱۳	۲۰	۳۳	۹۴	جلب مشارکت در سرمایه گذاری‌های اقتصادی روستا (صنایع دستی، کارگاه‌های تولیدی، خدمات گردشگری و...)
				واضح و روشن	۲	۱	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱	
				سادگی	۲	۱	۱۴	۱۸	۳۲	۹۱	
۲- اجماع محوری											
گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI	جمع درصد سه کیفیت	درصد در CVI در کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
مناسب	✓	۹۰	۲۶۹	مرتبط	۱	۲	۱۳	۱۹	۳۲	۹۱	برگزاری نشست‌های هم اندیشی و تصمیم‌گیری و اجرا براساس نظر اکثریت روستاییان
				واضح و روشن	۲	۱	۱۷	۱۵	۳۲	۹۱	
				سادگی	۱	۴	۱۸	۱۲	۳۰	۸۶	
مناسب	✓	۸۶	۲۵۷	مرتبط	۱	۳	۱۷	۱۴	۳۱	۸۹	تعامل بین مدیران روستا و نهادها و سازمان‌های متولی امور روستا؛
				واضح و روشن	۲	۳	۱۹	۱۱	۳۰	۸۶	
				سادگی	۲	۴	۱۶	۱۳	۲۹	۸۳	
مناسب	✓	۸۴	۲۵۱	مرتبط	۱	۳	۱۶	۱۵	۳۱	۸۹	تعامل بین مدیران روستا با نواحی شهری و روستاهای همجوار؛
				واضح و روشن	۱	۳	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	
				سادگی	۳	۶	۱۶	۱۰	۲۶	۷۴	
مناسب	✓	۸۳	۲۴۹	مرتبط	۱	۲	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱	اجرای برنامه‌ها بر اساس توافقات گسترده بین گروه‌های مختلف موجود در روستا (نظر خواهی از مردم نسبت به تهیه و اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها)
				واضح و روشن	۲	۵	۱۵	۱۳	۲۸	۸۰	
				سادگی	۳	۵	۱۴	۱۳	۲۷	۷۷	

۳- عدالت محوری

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد در CVI کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
عدم تبعیض بین گروه ها، قومیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف در روستا	مرتبط	۰	۲	۱۰	۲۳	۳۳	۹۴	۲۸۶	۹۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	۰	۱	۱۸	۱۶	۳۴	۹۷				
	سادگی	۰	۲	۱۴	۱۹	۳۳	۹۴				
عدالت جنسیتی و سنی (مشارکت زنان و جوانان در امور روستا، درصد تعداد زنان در شورای اسلامی روستا و...)	مرتبط	۲	۳	۱۶	۱۴	۳۰	۸۶	۲۴۹	۸۳	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۳	۱۳	۱۷	۳۰	۸۶				
	سادگی	۲	۶	۱۱	۱۶	۲۷	۷۷				
رعایت اصل توازن و تعادل (توجه به ابعاد الکتولوژیکی، اجتماعی، اقتصادی و...)	مرتبط	۲	۴	۱۴	۱۵	۲۹	۸۳	۲۱۷	۷۲	x	نامناسب
	واضح و روشن	۷	۴	۱۳	۱۱	۲۴	۶۹				
	سادگی	۹	۳	۱۲	۱۱	۲۳	۶۶				
اجرای متعادل و عادلانه طرح‌ها و پروژه‌ها در مناطق مختلف روستا	مرتبط	۲	۱	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲۵۷	۸۶	✓	مناسب
	واضح و روشن	۴	۲	۱۴	۱۵	۲۹	۸۳				
	سادگی	۲	۴	۱۶	۱۳	۲۹	۸۳				

۴- مسئولیت پذیری

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد در CVI کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
پیگیری امور و تلاش خستگی ناپذیر مدیران محلی (پیگیری طرح‌ها و برنامه‌های در دست اجرا و ...)	مرتبط	۳	۱	۱۷	۱۴	۳۱	۸۹	۲۵۷	۸۶	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۴	۱۸	۱۲	۳۰	۸۶				
	سادگی	۱	۵	۱۱	۱۸	۲۹	۸۳				
پذیرش شکست و استعفای مدیران محلی در صورت عدم موفقیت در اجرای امور روستا	مرتبط	۳	۱	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹	۲۶۶	۸۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱۶	۱۶	۳۲	۹۱				
	سادگی	۳	۲	۱۲	۱۸	۳۰	۸۶				
اعتراف به اشتباهات توسط مدیران محلی؛ احساس مسئولیت محلی و (عدم گردن نهادن مشکلات و شکست‌ها به دیگران و...)	مرتبط	۴	۱	۱۷	۱۳	۳۰	۸۶	۲۴۱	۸۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۴	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
	سادگی	۴	۵	۱۶	۱۲	۲۸	۷۶				
تلاش مدیران محلی برای تشویق مردم به پذیرش مسئولیت (توانمندسازی مردم محلی، واگذاری مسئولیت به افراد توانا تر و...)	مرتبط	۳	۳	۱۵	۱۴	۲۹	۸۳	۲۳۷	۷۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۵	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
	سادگی	۲	۷	۱۵	۱۱	۲۶	۷۴				

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد در CVI کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
انتشار عملکرد؛	مرتبط	۱	۱	۱۶	۱۹	۳۵	۹۵	۲۷۵	۹۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱۴	۱۸	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۲	۱۷	۱۴	۳۱	۸۹				
قابلیت دسترسی به اطلاعات قابل اعتماد	مرتبط	۳	۶	۱۰	۱۶	۲۶	۷۴	۲۱۷	۷۲	✗	نا مناسب
	واضح و روشن	۲	۶	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷				
	سادگی	۴	۸	۹	۱۴	۲۳	۶۶				
مستند سازی آمار و اطلاعات (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و...)	مرتبط	۳	۲	۱۴	۱۶	۳۰	۸۶	۲۳۷	۷۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۴	۴	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷				
	سادگی	۴	۵	۱۳	۱۳	۲۶	۷۴				
کنترل و پایش عملکرد مدیران روستایی (توسط مردم و نهادهای مدنی و...)	مرتبط	۴	۱	۱۴	۱۶	۳۰	۸۶	۲۴۶	۸۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۴	۲	۱۵	۱۴	۲۹	۸۳				
	سادگی	۴	۴	۱۳	۱۴	۲۷	۷۷				
تصمیم گیری های آشکار و روشن مدیران روستایی؛	مرتبط	۳	۰	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱	۲۵۴	۸۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	۴	۳	۱۲	۱۶	۲۸	۸۰				
	سادگی	۲	۴	۱۵	۱۴	۲۹	۸۳				
گزارش دهی مداوم از تصمیمات برنامه ها و پروژه های در دست اقدام در مراسمات عمومی روستا؛	مرتبط	۲	۳	۱۶	۱۴	۳۰	۸۶	۲۶۹	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۱	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۱	۱۸	۱۴	۳۲	۹۱				
ارزیابی مداوم از تصمیمات و پروژه های اجرا شده	مرتبط	۳	۲	۱۳	۱۷	۳۰	۸۶	۲۳۷	۷۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۴	۱۵	۱۳	۲۸	۸۰				
	سادگی	۴	۶	۱۲	۱۳	۲۵	۷۱				

۶- پاسخگویی

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد در CVI کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
پاسخگویی مدیران روستایی به وظایف و اموراتی که در روستا به عهده دارند؛	مرتبط	۲	۳	۱۰	۲۰	۳۰	۸۶	۲۵۱	۸۴	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۴	۱۵	۱۴	۲۹	۸۳				
	سادگی	۳	۳	۱۵	۱۴	۲۹	۸۳				
رضایتمندی روستائیان (رضایتمندی از میزان دسترسی به خدمات و کیفیت خدمات، از عملکرد مسئولان دولتی، شورای اسلامی، دهیار و نهادهای مدنی)؛	مرتبط	۲	۱	۱۹	۱۳	۳۲	۹۱	۲۶۹	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱				
	سادگی	۲	۳	۱۶	۱۴	۳۰	۸۶				
باور پذیری روستائیان برای پاسخگویی به آنها؛	مرتبط	۱	۷	۱۵	۱۲	۲۷	۷۷	۲۰۹	۷۰	x	نامناسب
	واضح و روشن	۴	۵	۱۵	۱۱	۲۶	۷۴				
	سادگی	۶	۹	۱۱	۹	۲۰	۵۷				

۷- قانونمندی

گویه	کیفیت گویه	اصلاً	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	جمع گویه ۳ و ۴	شاخص CVI	جمع سه کیفیت	درصد در CVI کیفیت گویه	اجماع نظر	وضعیت
احترام به حقوق مردم (آگاهی از حقوق شهروندی، مالکیت زمین و...)	مرتبط	۰	۱	۱۸	۱۶	۳۴	۹۷	۲۷۱	۹۰	✓	مناسب
	واضح و روشن	۳	۱	۱۵	۱۶	۳۱	۸۹				
	سادگی	۱	۴	۱۶	۱۴	۳۰	۸۶				
بی طرفی و برابری در برابر قانون (عدم وجود تبعیض یا جانبداری از فرد یا گروه خاصی در روستا)؛	مرتبط	۳	۲	۲۰	۱۰	۳۰	۸۶	۲۶۶	۸۹	✓	مناسب
	واضح و روشن	۲	۰	۱۹	۱۴	۳۳	۹۴				
	سادگی	۴	۱	۱۷	۱۳	۳۰	۸۶				
پابندی به قوانین و عرف محل (احترام به آداب و سنن، دانش بومی و...)	مرتبط	۲	۳	۱۸	۱۲	۳۰	۸۶	۲۴۶	۸۲	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۶	۱۵	۱۳	۲۸	۸۰				
	سادگی	۲	۵	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				
کنترل و تعدیل فساد (جلوگیری از فساد اقتصادی و اداری و...)	مرتبط	۱	۲	۱۵	۱۷	۳۲	۹۱	۲۵۴	۸۵	✓	مناسب
	واضح و روشن	۱	۵	۱۳	۱۶	۲۹	۸۳				
	سادگی	۳	۴	۱۳	۱۵	۲۸	۸۰				

مناسب	✓	۹۰	۲۷۱	۸۹	۳۱	۱۸	۱۳	۳	۱	مرتبط	صدور مجوز ساخت و ساز بر اساس قانون و جلوگیری از ساخت و سازهای غیر قانونی
				۹۱	۳۲	۱۳	۱۹	۲	۱	واضح و روشن	
				۹۱	۳۲	۱۷	۱۵	۳	۰	سادگی	
مناسب	✓	۶۹	۲۰۸	۷۷	۳۰	۱۵	۱۵	۵	۴	مرتبط	عدم و کاهش پارتی بازی در اجرای امور
				۶۶	۱۹	۹	۱۰	۵	۵	واضح و روشن	
				۶۶	۱۹	۱۰	۹	۶	۴	سادگی	
۸- مشروعیت											
وضعیت	اجماع نظر	درصد در CVI در کیفیت گویه	جمع سه کیفیت	شاخص CVI	جمع گویه ۳ و ۴	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	اصلاً	کیفیت گویه	گویه
مناسب	✓	۹۶	۲۸۹	۹۷	۳۴	۱۶	۱۸	۰	۱	مرتبط	مقبول بودن نهاد دهیاری و شوراهای در بین مردم روستا؛
				۹۷	۳۴	۱۵	۱۹	۰	۱	واضح و روشن	
				۹۴	۳۳	۱۶	۱۷	۱	۱	سادگی	
مناسب	✓	۸۲	۲۴۶	۹۱	۳۲	۱۷	۱۵	۲	۱	مرتبط	پشتیبانی اهالی روستا از مدیران محلی
				۸۰	۲۸	۱۴	۱۴	۵	۲	واضح و روشن	
				۷۴	۲۶	۱۲	۱۴	۸	۱	سادگی	
مناسب	✓	۸۸	۲۶۳	۹۱	۳۲	۱۹	۱۳	۲	۱	مرتبط	شایسته سالاری در انتخاب شوراهای و انتصاب دهیاران(عدم پارتی بازی، لابی گری و قوم گرایی در انتخابات شوراهای و انتصاب دهیاران)
				۸۳	۲۹	۱۶	۱۳	۴	۲	واضح و روشن	
				۸۹	۳۱	۱۵	۱۶	۲	۲	سادگی	
مناسب	✓	۸۷	۲۶۰	۸۸	۳۰	۱۵	۱۵	۲	۲	مرتبط	رابطه درست و قانونمند بین مدیران محلی و مردم(پذیرش تصمیمات شورا و دهیاری توسط مردم و ...)
				۸۳	۲۹	۱۶	۱۳	۴	۲	واضح و روشن	
				۸۹	۳۱	۱۵	۱۶	۳	۱	سادگی	
۹- کارایی و اثر بخشی											
وضعیت	اجماع نظر	درصد در CVI در کیفیت گویه	جمع سه کیفیت	شاخص CVI	جمع گویه ۳ و ۴	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	اصلاً	کیفیت گویه	گویه
مناسب	✓	۸۹	۲۶۶	۹۴	۳۳	۱۶	۱۷	۰	۲	مرتبط	تعیین اولویت‌های عمرانی و خدماتی براساس نظر اکثریت و نیازهای واقعی روستا
				۸۹	۳۱	۱۷	۱۴	۱	۳	واضح و روشن	
				۸۳	۲۹	۱۰	۱۹	۳	۳	سادگی	

مناسب	✓	۸۲	۲۴۶	۸۳	۲۹	۱۲	۱۷	۲	۴	مرتبط	بهبود مستمر اقدامات و فعالیت‌ها در روستا (جلوگیری از طولانی شدن زمان اجرای پروژه‌ها و اجرای پروژه‌های پر هزینه و غیر ضروری، اجرای پروژه‌ها با هزینه کمتر و کیفیت مناسب)
				۸۳	۲۹	۱۵	۱۴	۴	۲	واضح و روشن	
				۸۰	۲۸	۱۶	۱۲	۴	۳	سادگی	
نامناسب	✗	۶۰	۱۸۰	۷۱	۲۵	۱۴	۱۱	۴	۶	مرتبط	بهبود باز آفرینی نهادی؛ (مقررات قوانین، ساختارهای سازمانی و ...)
				۶۰	۲۱	۱۳	۸	۴	۱۰	واضح و روشن	
				۴۹	۱۷	۸	۹	۸	۱۰	سادگی	
نامناسب	✗	۷۲	۲۱۷	۸۰	۲۸	۱۵	۱۳	۴	۳	مرتبط	استفاده از روش‌های نوین در اجرای امور (پیدا کردن راه‌های خلاقانه و جدید برای بهبود کیفیت و عملکرد کاری و...)
				۶۹	۲۴	۱۲	۱۲	۶	۵	واضح و روشن	
				۶۹	۲۴	۱۴	۱۰	۵	۶	سادگی	
مناسب	✓	۸۳	۲۴۹	۸۳	۲۹	۱۵	۱۴	۴	۲	مرتبط	کاهش هزینه‌ها و ارتقاء کیفیت خدمات (استفاده بهینه از تجهیزات در دسترس، اجرای صحیح و بدون اشتباه وظایف و کارها و...)
				۸۶	۳۰	۱۷	۱۳	۳	۲	واضح و روشن	
				۸۰	۲۸	۱۱	۱۷	۴	۳	سادگی	
نامناسب	✗	۷۳	۲۲۰	۸۰	۲۸	۱۵	۱۳	۵	۲	مرتبط	موثر بودن روند فعالیت و اقدامات مدیریت روستا برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده؛
				۷۴	۲۶	۱۱	۱۵	۷	۲	واضح و روشن	
				۶۶	۲۳	۱۰	۱۳	۹	۳	سادگی	
مناسب	✓	۸۹	۲۶۶	۹۴	۳۳	۱۵	۱۸	۱	۱	مرتبط	رضایتمند روستاییان از اقدامات مدیریت روستا
				۸۹	۳۱	۱۳	۱۸	۴	۰	واضح و روشن	
				۸۳	۲۹	۱۴	۱۵	۵	۱	سادگی	
مناسب	✓	۸۴	۲۵۱	۸۳	۲۹	۱۳	۱۶	۳	۳	مرتبط	داشتن برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های منظم (تدوین منظم بودجه سنواتی، تدوین برنامه پنج‌ساله دقیق و مناسب و...)
				۸۹	۳۱	۱۷	۱۴	۱	۳	واضح و روشن	
				۸۰	۲۸	۱۵	۱۳	۴	۳	سادگی	

منبع: نگارندگان

عده‌ای در تعریف و شناسایی حکمروایی خوب، به بیان شاخص‌های آن پرداخته‌اند تا ضمن شناسایی بهتر حکمروایی خوب، با استفاده از شاخص‌ها به اندازه‌گیری و سنجش آن در جوامع مختلف بپردازند، برای این منظور، افراد گروه‌ها و نهادهای ملی و سازمان‌های بین‌المللی به مقتضیات مکان و زمان هر یک شاخص‌هایی برای حکمروایی خوب تدوین نموده‌اند. شاخص‌های حکمروایی مانند مفهوم آن، با تعبیرها و تعریف‌های گوناگون از طرف نویسندگان و صاحب‌نظران مختلف همراه بوده است، در حوزه مطالعات روستایی نیز بدین

بحث و نتیجه‌گیری

عنوان حاکمیت خوب از اواخر قرن نوزدهم به عنوان پاسخی به فساد مدنی در حمایت از کارفرمایان و دستگاه‌های سیاسی به وجود آمد. تعریف ساده حکمروایی کیفیت روابط میان حکومت و شهروندان است. حکمروایی را وقتی می‌توانیم خوب بنامیم که نه تنها به بهبود شاخص‌های توسعه، بلکه به ساخت فرایندهای خوب تصمیم‌گیری که عادلانه، منصفانه و شفاف باشد منجر شود. شاخص‌ها، ساز و کار مناسب برای معرفی و سنجش یک پدیده هستند، در این راستا

مطالعات روستایی در زمینه حکمروایی خوب روستایی قرار گیرد. از اینرو، پیشنهاد می‌شود که کارشناسان سازمان‌های دولتی و برنامه‌ریزان روستایی از شاخص و گویه‌های مورد تأیید در مطالعه حاضر که از اجماع نظر متخصصان، کارشناسان و نخبگان برخوردارند، برای مطالعات در حوزه مدیریت نوین روستایی، تدوین برنامه‌های کوتاه مدت و بلند مدت توسعه روستایی بهره گیرند.

منابع و ماخذ

۱. اصغری، لغمایی، صادق و محسن محرابی (۱۳۹۴)، بررسی و تحلیل حکمروایی خوب روستایی در توسعه مدیریت روستایی کنفرانس ملی مهندسی معماری، عمران و توسعه کالبدی.
۲. الوانی، سید مهدی و محسن علیزاده ثانی (۱۳۸۶)، تحلیلی بر کیفیت حکمروایی خوب در ایران، فصلنامه مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی، شماره ۵۳، صص ۲۴-۱.
۳. پاننام، رابرت (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمد تقی دل افروز، انتشارات روزنامه سلام.
۴. جاسبی، جواد و ندا نفری (۱۳۸۷)، الگوی حکمروایی خوب: رهیافتی فرایندی-سیستمی، فصلنامه مدیریت و توسعه، سال دهم، شماره ۳۸، صص ۴۹-۳۶.
۵. رکن الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۸۲)، یادداشت‌های درس نظریه‌ها و برنامه‌ریزی روستایی، مقطع دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
۶. رکن الدین افتخاری، عبد الرضا، جلال عظیمی آملی، مهدی پور طاهر و زهرا احمدی پور (۱۳۹۰)، تبیین رابطه رهیافت حکمروایی خوب و توسعه پایدار روستایی در مناطق روستایی استان مازندران، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۲، شماره ۸ صص ۳۴-۱.
۷. دربان آستانه، علیرضا (۱۳۸۹)، تبیین حکمروایی خوب روستایی در حکومت‌های محلی (مورد: شهرستان قزوین)، پایان نامه دکتری دانشکده جغرافیا دانشگاه تهران.
۸. دربان آستانه، علیرضا و محمد رضا رضوانی (۱۳۹۰)، تبیین عوامل موثر بر حکمروایی روستایی در

نحو است. رهیافت حکمروایی خوب روستایی که در دهه‌های اخیر مورد توجه محققان روستایی قرار گرفته است مبنایی است برای اعمال اقتدار اداری، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و سرزمینی (قلمروی) در مدیریت نوین روستایی که جهت دستیابی به توسعه پایدار روستایی و همچنین در برنامه‌ریزی‌های توسعه روستایی بسیار لازم و ضروری است. بر همین اساس با توجه به اینکه طی سال‌های اخیر در ایران مطالعات گوناگونی در حوزه مدیریت محلی صورت پذیرفته و در آینده نیز این مطالعات تداوم خواهد داشت این خلاء مشاهده شد که در اغلب مطالعات حکمروایی روستایی شاخص‌ها از انسجام مطلوبی برخوردار نبوده و از جهتی از شاخص‌ها و گویه‌های حکمروایی خوب شهری الگو برداری و اکتساب شده است. بر همین اساس پژوهش حاضر نیز با هدف تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی انجام شد. در این پژوهش نظرات ۳۵ متخصص برتر در حوزه توسعه و مدیریت روستایی برای تهیه، تدوین، الویت بندی و اعتبار سنجی شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی اخذ و تحلیل گردید. طبق تحلیل‌های صورت گرفته اغلب متخصصان اجماع نظر کلی بر تأیید شاخص‌های ارائه شده داشتند. همچنین بر اساس تحلیل‌ها صورت گرفته از شاخص‌های ۹ گانه مورد بررسی طبق میانگین استاندارد سه روش ارائه شده برای اولویت بند شاخص‌ها مشارکت (۰،۴۲)؛ اجماع محوری (۰،۲۸)؛ عدالت محوری (۰،۲۱)؛ مسئولیت‌پذیری (۰،۱۹)؛ شفافیت (۰،۳۳)؛ پاسخگویی (۰،۲۵)؛ قانونمندی (۰،۲۰)؛ مشروعیت (۰،۲۴)؛ و کارایی و اثر بخش (۰،۲۰) از نظر متخصصین کسب نمودند. در مورد کیفیت گویه‌ها نتایج مطالعه بدین نحو بود که از مجموع ۴۸ گویه مورد بررسی، ۴۲ گویه از نظر کارشناسان به عنوان گویه‌های مناسب برای حکمروایی روستایی شناسایی شدند که از این تعداد ۸ گویه به شاخص مشارکت، ۴ گویه به شاخص اجماع محوری، ۴ گویه به شاخص عدالت محوری، ۴ گویه به مسئولیت‌پذیری، ۷ گویه به شفافیت، ۳ گویه به پاسخگویی، ۶ گویه به قانونمندی، ۴ گویه به مشروعیت و ۸ گویه به اثر بخشی تعلق دارند. در تحقیق حاضر، علاوه بر معرفی شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی، از روشی منسجم و علمی در زمینه تدوین و اعتبارسنجی شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی استفاده شد که می‌تواند مورد استفاده کارشناسان و محققان

- N. H. Doll & Osman Balaban (2013). Green economy and governance in cities: assessing good governance in key urban economic processes, *Journal of Cleaner Production*, No. 58, PP: 138152-.
22. Lackey, Steven Brent, David Freshwater and Anil Rupasingha (2002) Factors Influencing Local Government Cooperation in Rural Areas: Evidence from the Tennessee Valley, *Economic Development Quarterly*, 2002, vol. 16, issue 2, pages 138154-.
23. Miller, G. (2001), "The development of indicators for sustainable tourism: results of a Delphi survey of tourism researchers". *Tourism Management*, 22(4): 351362-.
24. OECD (2006), the New Rural Paradigm: Policies and Governance. OECD Publishing.
25. Riley, J. (2001), "Multidisciplinary indicators of impact and change: key issues for identification and summary". *Agriculture, Ecosystems and Environment*, 87: 245259-.
26. Ward, Neil; Brown, David L. (2009). "Placing the Rural in Regional Development". *Regional Studies*. 43 (10): 1237-1244.
27. Sato, Hiroshi. 2006. Public Goods Provision and Rural Governance in China. *China: An International Journal - Volume 6, Number 2, September 2008*, pp. 281-298.
28. Sheng. K. (2010). Good Governance in Southeast Asia, *Environment&Urbanization ASIA*, 1, 2:131- 147.
29. Stark, Nancy (2010) Effective Rural Governance, Rural Policy Research Institute, U. S. A.
30. T Landman, J Häusermann (2003) Map-making and analysis of the main international initiatives on developing indicators on democracy and good governance. Unpublished manuscript, University of Essex.
31. UNDP (2000) "characteristics of Good Governance", The Urban Governance initiative (TUGi).
32. UNDP (2003), the urban governance initiative (UNDP TUGi0_environment and urbanization, 2003, 15159/.
- حکومت‌های محلی مطالعه موردی شهرستان قزوین، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۸ پاییز و زمستان ۱۳۹۰.
۹. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، (۱۳۸۶)، برنامه سال ۱۳۸۶ معاونت امور دهیاری‌ها.
۱۰. عظیمی آملی، جلال (۱۳۹۰)، تحلیل حکمروایی خوب در پایداری روستاهای استان مازندران، پایان نامه دکتری دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس.
۱۱. کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۳)، تبیین رابطه ساختار حاکمیت و قدرت شهری با سازمان یابی فضا، (تلاش برای طراحی مدرن، نمونه: منطقه کلانشهر تهران) رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۲. میر محمدی، سید محمد و پرخیده، احمد (۱۳۸۶)، بررسی تاثیر کارایی و اثر بخشی دولت بر رشد اقتصادی (مطالعه موردی: ایران)، نشریه جامعه شناسی و اقتصاد، شماره ۱۲ صص ۱۲۸-۹۹.
۱۳. نورث، داگلاس (۱۳۷۷)؛ نهادها، تغییرات نهادی و عملکردی اقتصادی، ترجمه محمدرضا معینی، تهران، انتشارات سازمان برنامه و بودجه
14. Bevir, Mark (2013). *Governance: A very short introduction*. Oxford, UK: Oxford University Press.
15. Blancas, F. J.; González, M.; Lozano-Oyola, M.; and Pérez, F. (2010), "The assessment of sustainable tourism: application to Spanish coastal destinations". *Journal of Ecological Indicators*, 10: 484492-.
16. Cave, R. W (2005). *Encyclopedia of the city*, London & New York.
17. CFED (2004) *Eight Principles for Effective Rural Governance... And How Communities Put Them Into Practice*.
18. Colebatch, H. K. (2002), *Policy, Open University Press*, Philadelphia, USA
19. Espinosa Oxford Dictionaries. Oxford University Press. Retrieved 2016. A community of animals, plants, or humans among whose members interbreeding occurs, "Definition of population biology.
20. Falkowski, Jan, (2013), Political accountability and governance in rural areas: Some evidence from the Pilot Programme LEADER+ in Poland, *Journal of Rural Studies*, Vol. 32, Pages 70-79.
21. Jose A. Puppim de Oliveira, Christopher